

Seth Ackerman: Israels marsch till ett andra Nakba

[Ur [Catalyst](#), nr 7, 30 mars 2024. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

I en artikel från 1948, ”Den internationella moralens skymning”, tittade teoretikern om internationella relationer, Hans Morgenthau, tillbaka på den forna diplomatiska stil som Europas gamla aristokratiska stater praktiserade – det som kan kallas ”traditionell *Realpolitik*” – och vågade sig på en invändning: att den bakom sin omoraliska fasad och trots sitt rykte om cynism och falskhet alltid grundades i oantastliga etiska oskrivna lagar.¹

Han tittade på tysken Otto von Bismarck, som förkroppsligade 1800-talets *Realpolitik*, och ställde honom mot Adolf Hitler. Båda männen hade stått inför samma besvärliga problem: att Tyskland var ”omringat” av farliga grannar, Frankrike i väster och Ryssland i öster.

Men medan Bismarck ”accepterade detta oundvikliga faktum och strävade efter att vända det till Tysklands fördel” med hjälp av en invecklad och ibland oärlig *Realpolitisk* diplomati, försökte Hitler, som var ”fri från de moraliska skrupler som hade tvingat Bismarck att acceptera Frankrikes och Rysslands existens”, helt enkelt att förintå båda.

Huruvida denna skillnad verkligen kan tillskrivas ”moraliska skrupler” eller ej går att diskutera. Bismarcks utrikespolitik var trots allt i praktiken en framgång, medan Hitlers uppenbarligen inte blev det. Men Morgenthau hade satt fingret på en användbar och viktig skillnad.

”Bismarcks metod” och ”Hitlers metod” kan ses som två alternativa sätt att hantera farorna i världen. Den första är *Realpolitikens* metod, som godtar maktverkligheter för vad de är; antar att det på gott och ont alltid är oundvikligt att samexistera med fiender; och av den orsaken föredrar att, närhelst det är möjligt, desarmera hoten genom att leta efter gemensamma intresseområden, och använda minsta möjliga mängd våld för att uppnå livsviktiga mål.

Den andra metoden besjålas av en eller annan ideologiskt driven demonlära – en besatthet av monster som måste förgöras – kopplat till en omätlig längtan efter det som Henry Kissinger i en välkänd kärnfull iakttagelse kallade ”absolut säkerhet”: ”En stormakts strävan efter absolut säkerhet”, skrev han i sin doktorsavhandling 1954 om den österrikiske diplomaten Klemens von Metternichs diplomati, ”innebär absolut osäkerhet för alla andra.”²

Enade bakom Israel

Sedan 7 oktober har varje röst med auktoritet i väst, från Joe Biden och neråt – i utrikesministerier, tankesmedjor, ledande media – förenats bakom Israels uttalade mål att ”krossa och eliminera” Hamas.³ Hamas’ kommandoangrepp genom Gazas ”järnmur” och den orgie i vidrigheter mot civila

1 Hans J Morgenthau, ”The Twilight of International Morality,” *Ethics* 58, nr 2 (1948).

2 Henry Kissinger, *A World Restored: Metternich, Castlereagh, and the Problems of Peace 1812–22*, Brattleboro, VT: Echo Point, 2013.

3 ”Joint Statement by PM Netanyahu and National Unity Chairman MK Gantz”, Prime Minister’s Office, 11 oktober 2023.

som åtföljde det, har ogiltigförklarat all legitimitet som gruppen en gång hade. Att fullständigt besegra och utrota Hamas är – åtminstone för tillfället – officiell politik i USA, EU och de andra G7-länderna.

Men problemet är att Hamas, som fick 44% av rösterna i de senaste palestinska valen, är ett politiskt massparti, inte bara en väpnad grupp, och ingendera kan i själva verket utrotas ”militärt”.⁴ Så länge Hamas existerar är försöken att för gott utesluta dem från den palestinska politiken med hjälp av utländska diktat dömda att inte bara misslyckas utan också skapa oändligt kaos.

Eftersom politiken att ”Hamas måste försvinna” inte går att uppnå och är ohållbar, så är det dess öde att bli tillfällig, och den enda frågan är hur lång tid det kommer att ta världens ledare att inse sitt misstag och hur mycket skada det kommer att orsaka under tiden.

I Afghanistan tog det USA 20 år, och tre presidentadministrationer, att samla mod för att medge att de inte kunde besegra talibanerna. Trots att talibanernas ”al-Qaida-gäster” dödade nästan 3.000 människor på amerikansk mark, så insåg USA till slut att deras bästa alternativ var att tala med gruppen och sluta ett avtal. När en uppgörelse till sist nåddes 2020, så grundades den – på klassiskt *Realpolitiskt* sätt – på ett gemensamt intresse av att besegra en gemensam fiende, nämligen ISIS.⁵ I utbyte mot ett löfte från talibanerna att inte låta sitt territorium användas som bas för utländska terroristoperationer, drog USA 2021 tillbaka sina trupper och talibanerna har nu makten i Kabul.

Man Gaza har inte råd att vänta i 20 år på att Biden och de andra tar sitt förnuft till fånga. Med tanke på den israeliska mordmaskinens takt, skulle den sista överlevande palestiniern så dags vara död för längesedan.

Under hela sitt liv har Israels premiärminister Benjamin Netanyahu offentligt och privat talat om sin dröm, att Israel en dag kanske får möjlighet att avsluta jobbet från 1948 och rensa Israels land från massorna av palestinska inkräktare. En kväll i Jerusalem i slutet av 1970-talet utvecklade han detta tema inför en förfärad middagsgäst, militärhistorikern Max Hastings, som återgav samtalet i sina memoarer. Och ett decennium senare, efter massakern på Himmelska fridens torg, återvände han till temat medan han tjänstgjorde som biträdande utrikesminister, och beklagade att Israel inte hade lyckats ta chansen medan världens uppmärksamhet riktades mot Kina, för att genomföra en ”massfördrivning av araberna”.⁶

Tack vare en slumpartad sammanstrålning av omständigheter – en hämndlysten allmänhet, en högerextrem regeringskoalition, och allra viktigast en medgörlig amerikansk president – har Netanyahu nu fått en ny chans, och han låter inte möjligheten glida honom ur händerna.

Israel har i klarspråk förklarat vad de gör. Ingen kan påstå att de inte vet. Med en kombination av terrorbombningar med massiva offer – det Robert Pape på universitetet i Chicago, en ledande forskare på luftstyrkor, har kallat ”ett av historiens mest intensiva bestraffningskampanjer mot civila” – ödeläggelse av sjukhus och annan livsviktig infrastruktur, och en nästan fullständig

4 Steven Erlanger, ”Hamas victory in Palestinian vote stuns Mideast”, *New York Times*, 26 januari 2006.

5 Mujib Mashal, ”Taliban and U.S. Strike Deal to Withdraw American Troops From Afghanistan”, *New York Times*, 29 februari 2020.

6 Max Hastings, *Going to the Wars*, London: Macmillan, 2000; Ricky Rivlin, ”Netanyahu: We Should Have Carried Out Mass Deportations From the Territories”, *Ma'ariv*, 17 november 1989.

blockad av humanitära hjälpsändningar, arbetar de för att, med den pensionerade generalmajoren, och den nuvarande försvarsministerns rådgivare, Giora Eilands, ord ” skapa förhållanden där livet i Gaza blir ohållbart”.⁷

Med andra ord drar Israel på ett grymt sätt Morgenthau argument till sin logiska slutsats – och visar inför världens ögon att det slutgiltiga och mest grundläggande alternativet till *Realpolitik* är folkmord.

Tala om djävulen

I en artikel som 2008 publicerades av Israels råd för utländska relationer dryftade Efraim Halevy, en av de mer pragmatiska *Realpolitikerna* i Israels säkerhetsetablissemang, sina farhågor över Israels rådande förhållningssätt under hanteringen av Gaza och dess härskare.⁸

Halevy är tidigare ledare för Mossad, chef för Israels nationella säkerhetsråd, och ambassadör till EU, och hade arbetat med information om Hamas i många år, och hans budskap var rättframt: Hamas skulle inte försvinna i brådrasket. Israel borde därför hitta ett sätt att göra gruppen till ”en faktor i lösningen” istället för ett ständigt ”oöverstigligt problem”.

Eftersom uppfattningen om Hamas som en lösning till något överhuvudtaget givetvis inte skulle gå ihop med läsarnas fördomar, var Halevy noga med att lägga fram några relevanta fakta.

För det första förklarade han, att oavsett vad gruppens stadgar sa, så hade 20 års kontakter med den verkliga världspolitikerna lärt upp Hamas i maktens realiteter, och det stod nu ”mer än uppenbart för Hamas att de inte har en chans i världen att krossa staten Israel.”

Följaktligen hade gruppens ledare övergått till ett mål som var mer möjligt att uppnå: istället för att krossa Israel, tänkte de sig att landet skulle dra sig tillbaka till 1967 års gränser, i utbyte mot vilket Hamas skulle gå med på en förlängd vapenvila – ”ett 30-årigt vapenstillestånd” kallade Halevy det – vilket gruppen sa att de skulle respektera och till och med hjälpa till att genomdriva, och som om parterna så önskade så småningom skulle kunna bli permanent.

För det andra, även om Hamas’ ledare var obevekliga om att Hamas inte skulle erkänna Israel eller tala med dem direkt, så invände de inte mot att Mahmoud Abbas skulle göra det, och de förkunnade enligt Halevy att de var beredda ”att acceptera en lösning som förhandlats fram [av Abbas] med Israel, om den godkänns i en nationell palestinsk folkomröstning.”

Två år senare hade Hamas segrat i de palestinska valen genom att betona sin pragmatism och villighet att respektera den palestinska allmänna opinionens tvåstatslösning. Det beslutet hade utgjort en seger för de måttfulla inom organisationen. En av dem, Riad Mustafa, en av Hamas’ parlamentsledamöter, som representerar Nablus, förklarade gruppens ståndpunkt i en intervju 2006:

Jag säger entydigt: Hamas erkänner inte och kommer aldrig att erkänna Israel. Att erkänna är en handling som förmedlas av stater, inte rörelser eller regeringar, och Palestina är inte någon stat. Icke desto mindre kräver [den Hamasledda] regeringens program att ockupationen ska upphöra,

7 Julia Frankel, ”Israel’s military campaign in Gaza seen as among the most destructive in recent history, experts say”, *Associated Press*, 11 januari 2024; Michael Young, ”A Conspiracy of Silence”, *Diwan*, 1 november 2023.

8 Efraim Halevy, ”Israel’s Hamas Portfolio”, *Israel Journal of Foreign Affairs* 2, nr 3 (2008).

inte att Israel ska krossas, och Hamas har föreslagit att ockupationen upphör och att en långvarig vapenvila (*hudna*) sluts för att ge fred i regionen.

Det är Hamas' egen ståndpunkt. Regeringen har också erkänt president Abbas' rätt att föra politiska förhandlingar med Israel. Om han skulle få till stånd en fredsöverenskommelse, och om denna överenskommelse godkänns av våra nationella institutioner och en folkomröstning, då skulle vi givetvis acceptera deras utslag – även om det innebär ett palestinskt erkännande av Israel. Ty att respektera folkets vilja och deras demokratiska val är också en av våra principer.⁹

Enligt Halevy hade Hamas förmedlat dessa tankar till Israels ledarskap så tidigt som 1997 – men fick aldrig något svar. ”Israel avvisade utan att tveka detta förhållningssätt”, skrev han, ”och såg det som en honungsfälla som skulle göra det möjligt för Hamas att befästa sin styrka och status tills de skulle bli förmögna att konfrontera Israel i strid, med en chans att vinna.”

Halevy betraktade det som ett allvarligt misstag. ”Är Hamas' nuvarande förhållningssätt äkta eller är det en honungsfälla?”, frågade han. ”Vem vet?” Allt beror på detaljerna – men ”det går inte att sträva efter sådana detaljer om inte Hamas dras in i meningsfulla diskussioner.”

Slutligen påminde han – och det står nu klart att han var förutseende – sina läsare om att en vägran att tala medförde sina egna risker:

Hamas' ledarskap är ingalunda enhälligt vad gäller den politik det ska anta. Det finns pragmatiker, orubbliga ideologer, politiker och befälhavare på fältet. Alla är nu fast i seriösa diskussioner om framtiden.

Så länge dörren till samtal är stängd finns det ingen tvekan om vilka som kommer att segra under denna ständiga debatt och självvransakan.

Organiserad omänsklighet

Istället för att följa Halevys råd om *Realpolitik* fördubblade Israel och USA sitt monsterslaktande korståg. Efter Hamas' valseger avbröt de hjälpen till den Palestinska myndigheten, bojkottade den nya regeringen, och försökte med hjälp av trupper som var lojala mot delar av Fatah underblåsa en kupp mot Hamas i Gaza.¹⁰ Men kuppen misslyckades, och när dammet hade lagt sig i början av 2007 hade Fatahs styrkor i Gaza lidit ett fullständigt nederlag, och givit Hamas full kontroll över Gazaremsan.

Som svar på detta fiasko utsåg Israels regering Gaza till en ”fientlig enhet” och genomförde en exempellös skärpning av sin blockad, en åtgärd som offentligt kallades ”stängningen” – ett detaljerat system av kontroller av människors och varors rörlighet in i och ut ur enklaven som möjliggjorde Israels fortsatta grepp om Gazas gränser.¹¹

Stängandet av Gaza var ett unikt experiment – ett banbrytande påfund av organiserad omänsklighet. FN:s människorättsjurist John Dugard har kallat den ”kanske mest rigorösa formen för internatio-

9 Riad Mustafa, intervju med with International Crisis Group, ”Palestinians, Israel, and the Quartet: Pulling Back From the Brink”, *Middle East Report* nr 54, 13 juni 2006.

10 David Rose, ”The Gaza Bombshell”, *Vanity Fair*, 3 mars 2008.

11 Gisha, ”Gaza Up Close”, 28 juni 2023.

nella sanktioner som har genomdrivits i modern tid”.¹²

För att göra stängningen hållbar snickrades den till så att Israel kunde finjustera nivån på det lidande som Gazaborna upplevde. Som en av premiärminister Ehud Olmert uttryckte det, var målet ”att sätta palestinierna på en diet, men inte få dem att dö av svält.”¹³ Å ena sidan raderades således den produktiva ekonomin ut fullständigt, genom att förneka den material, bränsle och maskiner. Men å den andra skulle Israel försöka beräkna hur många lastbilar med matleveranser de skulle behöva godkänna för att leva upp till Gazabefolkningens minsta krav på kalorier utan att skapa svält.¹⁴

Den fras som Israels administratörer av stängningen själv använde mellan sig för att sammanfatta sitt mål var, ”Ingen blomstring, ingen utveckling, ingen humanitär kris.”¹⁵ Den 7 oktober 2023 hade denna politik funnits på plats i 16 år, och en majoritet av Gazas befolkning kunde inte minnas tiden före den.

Jamie Stern-Weiner har sammanfattat effekterna:

Arbetslösheten rusade i höjden till ”troligen den högsta i världen”, fyra femtedelar av befolkningen tvingades lita till humanitär hjälp, tre fjärdedelar blev beroende av livsmedelshjälp, mer än hälften stod inför ”akut osäker livsmedelförsörjning”, ett barn av tio hämmades av undernäring, och över 96% av dricksvattnet blev osäkert för mänsklig konsumtion.

Chefen för FN:s organ för palestinska flyktingar, UNRWA, noterade 2008 att ”Gaza befinner sig på tröskeln till att bli det första område som medvetet reduceras till ett tillstånd av extrem fattigdom, med det internationella samfundets vetskap, bifall och – skulle en del säga – uppmuntran.”

2015 varnade FN för att de samlade effekterna av denna skapade ”humanitära implosion” skulle kunna göra Gaza ”obeboeligt” inom ett halvt decennium. Israels underrättelsetjänst höll med.¹⁶

Vartefter tiden gick försökte Israel under Netanyahu omvandla stängningen till ett statligt tvångsverktyg. När Hamas var medgörligt lättades restriktionerna lite, och Gazabornas elände minskade en aning. När Hamas var motsträvigt satte Israel så att säga palestinierna på en strängare diet.

Men även under de mest gemytliga perioderna under Israel-Hamas’ relationer hölls förhållandena i Gaza på en bristnivå som på alla andra ställen skulle betraktas som katastrofal. Under perioden just innan 7 oktober fick Gazaborna bara elektricitet halva dagen. 80% av befolkningen var beroende av humanitär hjälp för grundläggande behov, 40% led av ”allvarlig” matbrist, och 75% saknade tillgång till vatten som var lämpligt för mänsklig konsumtion.

Det var de dåliga nyheterna. De goda nyheterna var att Israel nyligen hade antytt att de *kanske* skulle tillåta reparationer av Gazas avsaltningsanläggningar – beroende på hur Hamas betedde sig.¹⁷

12 ”UN rights expert paints dire picture of situation in Occupied Palestinian Territory”, *UN News*, 22 juni 2006.

13 Conal Urquhart, ”Gaza on brink of implosion as aid cut-off starts to bite”, *Guardian*, 15 april 2006.

14 Aeyal Gross och Tamar Feldman, ”We Didn’t Want to Hear the Word ”Calories””: Rethinking Food Security, Food Power, and Food Sovereignty — Lessons from the Gaza Closure”, *Berkeley Journal of International Law* 2, nr 33 (2015).

15 Megan McArdle, ”What Is Israel’s Blockade For?”, *Atlantic*, 2 juni 2010.

16 Jamie Stern-Weiner, ”Gaza After the Deluge”, *Jacobin*, 29 december 2023.

17 Amira Hass, ”Israel Holds Up Vital Spare Parts for Gaza’s Water and Sewage Systems”, *Haaretz*, 9 januari 2022; Ledare i *Haaretz*, ”The Lapid Plan”, *Haaretz*, 8 augusti 2022.

Bismarck i Sion

Det vore fel att jämföra denna situation med 1800-talets gammaldags kolonialism. Det var mycket värre än så. Det var som en grotesk parodi på kolonialism – ”ingen blomstring, ingen utveckling, ingen humanitär kris” – en karikatyrartat illvillig version av den sorts utländskt herravälde mot vilket ”nationella befrielsekrig” har utkämpats av folk på varenda kontinent och på alla områden, och med de mest kusliga medel.

Man kan diskutera den ena eller andra sidan av vänsterns diskussion om Israel som en bosättnar-kolonial stat. Men den koloniala dynamik som ligger bakom Israels konflikt med palestinierna går inte att diskutera. Det är ett historiskt faktum som erkänns som ett sådant, inte bara av lägret av sociala rättviseaktivister, utan också av den moderna sionismens ledande figurer.

Den beläste och mycket missförstådda sionistiska ledaren Vladimir Jabotinsky, som postumt blev den israeliska högerns grundare (en av hans närmaste medhjälpare, Benzion Netanyahu, var far till den nuvarande premiärministern), försökte betona just detta i sin berömda artikel ”Järnmuren”, från 1923.

På den tiden hängde många inom den sionistiska vänstern fortfarande fast vid påståendet att sionismen inte utgjorde något hot mot palestinierna. De dolde offentligt rörelsens slutgiltiga mål – skapandet av en stat ”lika judisk som England är engelskt” med Chaim Weizmanns ord – och privat förklarade till och med en del av dem att den judiska närvaron i Palestina skulle ge så underbara ekonomiska välsignelser att palestinierna själva en dag skulle vinnas över till sionisternas sak.

Denna kombination av bedrägeri och självbedrägeri riskerade hela det sionistiska företaget, ansåg Jabotinsky, och i ”Järnmuren” satte han sig för att med en utomordentligt tydlig och oförlåtlig prosa, avlägsna vänsterns illusioner.

Det kan vara lönt att citera honom utförligt:

Mina läsare har en allmän tanke om koloniseringens historia i andra länder. Jag föreslår att de tar alla föregångare som de är bekanta med i beaktande, och ser om det finns ett enda exempel på kolonisering som har genomförts med den inhemska befolkningens medgivande. Det finns ingen sådan föregångare.

De inhemska befolkningarna, civiliserade som ociviliserade, har alltid envist gjort motstånd mot kolonialisterna, oavsett om de var civiliserade eller vildar.

Och det gjorde ingen som helst skillnad om kolonialisterna uppträdde anständigt eller ej. Cortez' och Pizzaros riddare eller (som en del personer kommer att påminna oss om) våra egna förfäder under Joshua Ben Nun, uppträdde som banditer; men pilgrimer, Nordamerikas första verkliga pionjärer, var personer med den allra högsta moral som inte ville skada någon, minst av allt de röda indianerna, och de trodde ärligt att det fanns tillräckligt med plats på prärien för både blekansikten och rödskind. Ändå kämpade den inhemska befolkningen lika vildsint mot både de goda och de dåliga kolonialisterna.

Varje inhemska befolkning, civiliserad eller ej, betraktar sin mark som sitt nationella hem, där de är den enda herren, och de vill alltid behålla detta herravälde; de kommer inte bara att vägra nya herrar utan till och med nya kompanjoner eller medarbetare.

Det är lika sant för araberna. Våra fredsivrare försöker övertyga oss att araberna antingen är idioter som vi kan lura genom att dölja våra verkliga mål, eller att de är korrumperade och kan mutas att överge sina anspråk på förtur i Palestina i utbyte mot kulturella och ekonomiska fördelar. Jag förkastar denna uppfattning om de palestinska araberna. Kulturellt är de 500 år efter oss, de har varken vår uthållighet eller vår beslutsamhet. Men de är lika bra psykologer som vi, och deras sinnen har likt vårt skärpts av sekel av förfinade ordstrider.

Vi kan säga vad som helst till dem om hur oskyldiga våra mål är, vattna ur dem och söta dem med honungsljuva ord för att göra dem smakliga, men de vet vad vi vill, lika väl som vi vet vad de inte vill. De känner minst samma instinktivt svartsjuka kärlek till Palestina som de gamla aztekerna kände för det antika Mexiko, och siouxerna för sina böljande prärier.

Att, som våra arabälskare gör, tänka sig att de frivilligt kommer att tillåta sionismen att förverkligas i utbyte mot de moraliska och materiella bekvämligheter som de judiska kolonialisterna för med sig är en barnslig uppfattning, i vars botten det finns en sorts förakt för det arabiska folket. Det betyder att de föraktar den arabiska rasen, som de ser som en korrumperad pöbel som kan köpas och säljas, och är villig att ge upp sitt fosterland för ett fint järnvägssystem.

Det finns inget berättigande för en sådan tro. Det kan hända att enskilda araber tar mutor. Men det betyder inte att Palestinas arabiska folk i sin helhet kommer att sälja den innerliga patriotism som de vaktar så svartsjukt, och inte ens papuaner någonsin kommer att sälja. Alla inhemska befolkningar i hela världen går mot kolonialister så länge de har minsta hopp om att kunna göra sig av med faran för att koloniseras.

Det är vad araberna i Palestina gör, och kommer att fortsätta att göra så länge det finns en gnista av hopp att de kommer att kunna förhindra att "Palestina" förvandlas till "Landet Israel".¹⁸

Vad borde sionisterna då göra, enligt Jabotinsky? Först och främst, och viktigast, anmodade han rörelsen att bygga upp sin militära styrka – "järnmuren" i artikelns titel.

För det andra borde sionisterna, under skydd från sina väpnade styrkor, skynda sig att kolonisera Palestina, mot den inhemska arabiska majoritetens vilja, genom att säkerställa en maximal judisk invandring på kortast möjliga tidsspann.

När väl en judisk majoritet hade blivit ett fullbordat faktum (1923 utgjorde judar fortfarande bara omkring 11% av Palestinas befolkning), så skulle det bara vara en tidsfråga, trodde Jabotinsky, innan det slutligen trängde in i arabernas sinne att judarna inte skulle låta sig jagas ut ur Palestina.¹⁹ Då skulle de inse att de inte hade något bättre alternativ än att komma överens med sionismen.

Och *då*, avslutade Jabotinsky, "är jag övertygad om att judarna kommer att visa sig beredda att ge dem tillfredsställande garantier" – om omfattande medborgerliga, politiska, till och med nationella rättigheter i den judiska staten – "så att båda folken kan leva tillsammans i fred, som goda grannar".

Oavsett vad man tycker om moralen – eller uppriktigheten – i Jabotinskys strategi i "Järnmuren", så var den utomordentligt förnuftig som *Realpolitik*. Den utgick från en realistisk bedömning av problemet: att palestinerna inte kunde förväntas att ge upp kampen för att bevara sitt hemland. Den föreslog ett program av koncentrerat tvång och våld för att krossa deras motstånd. Och den höll

18 Ze'ev (Vladimir) Jabotinsky, "The Iron Wall", 1923.

19 Sergio DellaPergola, "Demography in Israel/Palestine: Trends, Prospects, Policy Implications", IUSSP XXIV General Population Conference, 2001.

fram en rad försäkringar om att skydda centrala palestinska intresse inom ramen för en övergripande lösning där de viktigaste sionistiska målen kunde uppnås.

Men huruvida detta bismarckska program kunde ha ”fungerat” (ur sionistisk synvinkel) kommer vi aldrig att få veta. Ty under de följande åren blev ett helt annat scenario framträdande i det sionistiska ledarskapets tänkande.

Det var det som kallades ”förflyttning”: en omskrivning för att den palestinska befolkningen ”frivilligt” eller ofrivilligt avlägsnades från ”Landet Israel”.

1923, då Jabotinsky skrev ”Järnmuren”, var han bestämt mot en förflyttning. ”Jag anser det vara helt omöjligt att kasta ut araberna från Palestina”, skrev han. ”Det kommer alltid att finnas två nationer i Palestina.” Han vidhöll orubbligt sin ståndpunkt ända till sina sista år i livet, och stod på sig även när stödet för denna idé [om förflyttning] stadigt spred sig inom både den ledande sionistiska vänstern och bland hans alltmer radikaliserade högeranhängare.

Den israeliska historikern Benny Morris skildrade denna omvandling av läran i sin bok *Det palestinska flyktingproblemets uppkomst*. Han sammanfattade det så här:

När det arabiska motståndet, inklusive ett våldsamt motstånd, mot sionismen ökade på 1920- och 1930-talen, och när detta motstånd ledde till periodvis återkommande brittiska krafttag mot den judiska invandringen, uppstod en samsyn eller nästan samsyn bland de sionistiska ledarna om förflyttning som en naturlig, effektiv och till och med moralisk lösning på det demografiska dilemmat.²⁰

1948, sammanfattade Morris, låg således ”en förflyttning i luften”.

Vi kommer att angripa och förgöra fienden

Tidigt på morgonen, fredagen 9 april 1948, under den konflikt som israeler kallar Självständighetskriget, gick 132 beväpnade män – huvudsakligen från Irgun, en paramilitära högergrupp som Jabotinsky hade lett fram till sin död 1940, men också några få från en utbrytargrupp vid namn Lehi – in i en palestinsk by nära Jerusalem i avsikt att erövra den och rekvirera förnödenheter från invånarna.

6 månader tidigare hade FN tillkännagivit sitt beslut att dela Palestina i en judisk stat, som skulle få 55% av territoriet, och en palestinsk arabisk stat på de återstående 45%. (Vid den tidpunkten fanns det omkring 600.000 judar och 1,3 miljoner araber i Palestina.)

Sionisterna var förtjusta över att erövra ett sådant pris, medan palestinierna – chockade över utsikten att bli berövade mer än halva sitt hemland – helt avvisade planen. Som svar på tillkännagivandet bröt en våg av stridigheter ut mellan judar och araber, som snabbt trappades upp till ett fullt utvecklat krig.

Under detta våld hade byn i fråga, Deir Yassin, troget respekterat ett vapenstillestånd med närbelägna judiska bosättningar. ”Det ägde inte ens rum en enda incident mellan Deir Yassin och

²⁰ Benny Morris, *The Birth of the Palestinian Refugee Problem, 1947–1949*, Cambridge: Cambridge University Press, 1988.

judarna”, enligt den lokala befälhavaren för Haganah, den ledande sionistiska milis som snart skulle bli kärnan i de nybildade Israeliska försvarsstyrkorna (IDF).²¹

Trots detta hade de paramilitära högermännen, enligt en Irgun-officer, Benzion Cohen, som deltog under planeringen av operationen, beslutat sig för att ”likvidera alla män i byn och alla andra styrkor som går mot oss, vare sig det är gamla, kvinnor eller barn”.²² Det uttalade skälet till detta beslut var att det skulle ”visa araberna vad som händer” när judar förenas och beslutar sig för att kämpa.

(Cohens, liksom flera andra Deir Yassin-veteraners minnen av operationen, nedtecknades och lades i mitten av 1950-talet i förvar på Jabotinsky-institutet i Tel Aviv, där de hittades årtionden senare av en israelisk journalist.)

Den morgonen väcktes invånarna i Deir Yassin till ljudet av granater och gevärseld. Några började fly i sina nattkläder, andra sprang efter sina vapen eller tog sin tillflykt till grannarnas hem. Angriparnas ursprungliga anfällsplan gick snabbt i bitar på grund av krånglande utrustning och kommunikationsproblem, och de drabbades av oväntat svåra förluster av lokalinvånare som var beväpnade med gevär. Efter några timmars strider beslutade de att de skulle retirera.

De palestinska familjer som inte hade kunnat fly i tid hukade sig vid denna tidpunkt i sina hem. Så fort de paramilitära befälhavarna gav order om reträtt blev dessa bybor måltavla för de judiska krigarnas frustration.

Det som hände sedan återberättades av överlevare till brittiska polisutredare från det Palestinska mandatets civilförvaltning. 20 år senare fick två journalister, Larry Collins and Dominique Lapierre, tag i protokollen till sin bästsäljande bok från 1972, *O Jerusalem!*

Överlevarna beskrev scener som denna.

Fahimi Zeidan, en 12-årig flicka, erinrade sig att dörren till huset sprängdes upp när hon och hennes familj gömde sig tillsammans med medlemmarna i grannfamiljen. Paramilitärerna tog med dem utomhus. ”Judarna beordrade hela vår familj att ställa oss upp mot väggen, och så började de skjuta oss.” Efter att de hade skjutit en redan skadad man ”skrek en av hans döttrar, de sköt henne också. Sedan ropade de på min bror Mahmoud och sköt honom i vår närvaro, och när min mor skrek och böjde sig över min bror (hon bar på min lillasyster Khadra som fortfarande ammade) så sköt de henne också.”²³

Haleem Eid, en 30-årig kvinna, vittnade om att hon såg ”en man skjuta en kula i nacken på min syster Salhiyeh som var gravid i 9:e månaden. Sedan skar de upp hennes mage med en slaktarkniv.” När en annan kvinna från byn, Aiesch Radwas, försökte dra ut barnet från den döda kvinnans livmoder sköts hon också.

Zeinab Akkel erinrade sig att hon försökte rädda sin yngre brors liv genom att erbjuda de judiska angriparna alla sina pengar (omkring 400 dollar). En av dem tog pengarna och ”sedan knuffade han

21 Matthew Hogan, ”The 1948 Massacre at Deir Yassin Revisited”, *Historian* 63, nr 2 (2001).

22 Eric Silver, *Begin: A Biography*, London: Weidenfeld & Nicolson, 1984.

23 Larry Collins och Dominique Lapierre, *O Jerusalem!*, New York: Simon & Schuster, 1972; Daniel A McGowan och Matthew C Hogan, *The Saga of Deir Yassin: Massacre, Revisionism, and Reality*, Genève, NY: Deir Yassin Remembered, 1999.

bara omkull min bror och sköt honom i huvudet med 5 kulor”.²⁴

16-årige Naaneh Khalil sa att hon såg en man ta ”en sorts svärd och hugga min granne Jamil Hish uppifrån och ner och sedan göra samma sak på trappan till mitt hus mot min kusin Fathi”.²⁵

Meir Pa’il, en underrättelsetjänsteman från Jewish Agency som befann sig på platsen, beskrev senare åsynen av krigare från Irgun och Lehi som febrilt sprang runt i byn, med ”glasartad blick, fyllda av mordlystnad”.²⁶

När några Irgunmedlemmar upptäckte ett hus som tidigare hade varit källan till dödlig gevärseld mot en av deras fallna kamrater, angrep de det och 9 civila dök upp och kapitulerade. En av paramilitärerna ropade: ”Det här är för Yiftach!”, och sköt alla till döds med sitt maskingevär.²⁷

Fångar lastades på lastbilar och kördes genom Jerusalems gator i en ”segerparad”. Efter att en grupp manliga bybor hade visats upp på detta sätt, lastades de av lastbilarna och avrättades. Meir Pa’il mindes hur han fotograferade omkring 25 män som sköts av en exekutionspluton.

Enligt Haganahs underrättelsedokument togs en del av byborna till en närbelägen paramilitär bas, där Lehikrigare dödade ett av spädbarnen, och när modern svimmade i chock, dödade de henne också.

En av de brittiska officerarna från brottsutredningsdivisionen bifogade följande not till utredningsakten:

Jag förhörde många av kvinnorna för att samla information om några illdåd hade begåtts i Deir Yassin, men de flesta av dessa kvinnor är väldigt blyga och ovilliga att berätta om sina erfarenheter, speciellt rörande sexuella övergrepp, och man måste lirka med dem innan de avslöjar någon information. Inspelningen av vittnesmålen försvåras också av kvinnornas hysteriska tillstånd, och de bryter ofta ihop flera gånger medan vittnesmålet spelas in.

Men det finns ingen tvekan om att många sexuella grymheter begicks av de angripande judarna. Många unga skolflickor våldtogs och slaktades sedan. De gav sig även på gamla kvinnor. En aktuell historia rör ett fall där en ung flicka bokstavligen slets i två bitar. Många spädbarn slaktades och dödades också. Jag träffade också en gammal kvinna som sa att hon var hundra år och fyra som hade misshandlats grovt på huvudet med gevärskolvar. Kvinnor fick armband slitna från armarna och ringar från fingrarna och en del av kvinnornas öron skars upp för att ta bort örhängen.²⁸

När Haganahs trupper påföljande dag inspekterade byn chockades en av dem när de såg judiska gerillasoldater ”äta med välbehag intill liken”. En läkare som följde med avdelningen konstaterade att ”det var uppenbart att angriparna hade gått från hus till hus och skjutit människor på nära håll”, och tillade: ”Jag var läkare i den tyska armén i fem år under Första världskriget, men jag har aldrig sett ett så fasansfullt spektakel.”²⁹

24 McGowan och Hogan, *The Saga of Deir Yassin*.

25 Collins och Lapierre, *O Jerusalem!*

26 Meir Pa’il och Ami Isseroff, ”Meir Pail’s Eyewitness Account”, 1988.

27 Hogan, ”The 1948 Massacre at Deir Yassin Revisited”.

28 Collins och Lapierre, *O Jerusalem!*, s 276.

29 Hogan, ”The 1948 Massacre at Deir Yassin Revisited”.

Befälhavaren för den judiska ungdomsbrigad som skickades för att hjälpa till med uppstädningen gick in i ett antal hus och rapporterade att de hittade flera ”sexuellt stympade” kroppar. En kvinnlig brigadmedlem chockades när hon hittade liket av en gravid kvinna, vars buk verkade ha krossats.

Uppstädningsgruppen brände och begravde kropparna i ett stenbrott, och fyllde det sedan med jord.

När de gjorde det kunde man i Jerusalem höra en radiosändning med följande budskap:

Ta emot mina gratulationer för denna praktfulla erövring. Ge mina hälsningar till alla befälhavare och soldater. Vi skakar era händer. Vi är stolta över det utmärkta ledarskapet och kampanjen i denna stor attack. Vi står i givakt till de dödades minne. Vi skakar med kärlek de sårades händer. Säg till soldaterna: med ert angrepp och er erövring har ni skrivit historia i Israel. Fortsätt så ända till seger. Precis som i Deir Yassin kommer vi överallt att angripa och förgöra fienden. Gud, Gud, Du har valt ut oss för erövring.³⁰

Den röst som gav budskapet tillhörde Irguns högsta befälhavare – den framtida fredspristagaren och Israels premiärminister, Menachem Begin.

Säga nej till ja

”Mer än någon annat minne av denna svåra period var det Deir Yassin som stack ut genom att vara så fruktansvärd och avsiktligt skräckinjagande”, erinrade sig senare den framlidne palestinsk-amerikanske litteraturforskaren Edward Said, som då var 12 år och bodde i Kairo:

Historierna om våldtäkt, barn som fick halsen avskuren, mödrar som fick magen uppskuren, och liknande. De fångade fantasin, precis som de var ägnade att göra, och de gjorde intryck på en ung pojke många mil därifrån genom mysteriet med ett så blodtörstigt och till synes meningslöst våld mot palestinier vars enda brott verkade vara att de bara fanns där.³¹

Under en debatt i det israeliska Knesset förmedlade den tidigare Irgunbefälhavaren Ya’akov Meridor ett annat minne av Deir Yassin: efter att en vänsterdeputerad hade nämnt massakern på ett ogillande sätt, svarade han: ”Tack vare Deir Yassin vann vi kriget, min herre!”³²

På grund av den omfattande publicitet som Deir Yassin fick, bidrog det oproportionerligt mycket till den skräck och panik som drev på palestiniernas flykt 1948-1949. Men det var bara en av dussintals massakrer som de judiska trupperna gjorde sig skyldiga till, som till största delen var det vanliga Haganah/IDF:s verk.³³ I några få fall verkar IDF ha levt upp till eller till och med överträffat Irguns moraliska förfall i Deir Yassin (som t ex i al-Dawayima i oktober 1948).

Jabotinskys radikaliserade efterföljare njöt av att påminna vänstern om dessa detaljer. ”Hur många Deir Yassin har ni [vänstern] ansvarat för?”, sköt en annan högerdeputerad in. ”Om ni inte vet så kan ni fråga försvarsministern.”³⁴ (Försvarsministern var David Ben-Gurion, som hade hållit sig à jour med vidrigheterna som hans trupper gjorde sig skyldiga till under kriget.)

Resultatet blev att majoriteten av den palestinska befolkningen i mitten av 1949 hade flytt för sina

30 Silver, *Begin*.

31 Edward Said, ”Deir Yassin Recalled”, *Al-Ahram Weekly*, 17–23 april, 1997.

32 Tom Segev, *1949: The First Israelis*, New York: Henry Holt, 1998.

33 Ilan Pappé, ”An Indicative Archive: Salvaging Nakba Documents”, *Journal of Palestine Studies* 49, nr 3 2020.

34 Segev, *1949: The First Israelis*.

liv eller kastats ut från sina hem av judiska trupper och nu levde som flyktingar utanför Palestinas gränser. Deras övergivna byar blev bortschaktade, och de tilläts aldrig återvända. Under tiden hade Israel utvidgat sin kontroll i Palestina från de 55% av marken som de tilldelades av FN 1947 till de 78% i vapenstillståndsavtalet från 1949.

Under 1950- och 1960-talen förklarade arabstaterna och de palestinska organisationerna enhälligt Israel som en olaglig ”sionistisk enhet” som skulle avvecklas och krossas när Palestina till sist befriades.³⁵ Fram tills dess fick de arabiska regeringarna inte ha några som helst kontakter med Israel – ens rent ekonomiska – annars skulle de bestraffas med uteslutning från resten av arabvärlden.³⁶ Denna ståndpunkt bekräftades och intygades på nytt, år efter år, i tal, diplomatiska texter och uttalanden från Arabförbundet.

Men Israel fördrev dessa år med att tålmodigt sköta om sin järnmur, så att muren när ett andra allmänt krig mellan Israel och arabvärlden bröt ut 1967 var så ogenomtränglig att Israel på mindre än en vecka kunde besegra sina fienders gemensamma styrkor, och erövra enorma områden i Egypten, Jordanien och Syrien.

Från och med då förändrades konfliktens villkor. Det fanns bara en möjlig väg för arabstaterna att återta de erövrade områdena, och det var att komma överens med erövraren. Israels försvarsminister Moshe Dayan fångade situationens innersta väsen i en kortfattad anmärkning tre dagar efter att kriget tagit slut. ”Vi är ganska nöjda med vad vi har nu. Om araberna vill ha några förändringar så får de ringa oss.”³⁷

Det militära våldets råstyrka tvingade nu araberna att ompröva sin långvarig inställning till den judiska staten, och det gav Israel en unik möjlighet att slutligen fullfölja den sorts bismarckska lösning som Jabotinsky hade förespråkat 50 år tidigare (om än i ett helt annat sammanhang).

Men av skäl vars ursprung fanns både i den judiska historiens trauman och de politiska omständigheterna i världen efter 1967, kunde inte Israel göra det. Sedan kriget hade landets politiska kultur – till vänster och höger, bland sekulära såväl som religiösa – fyllts av en messiansk tro på att en judisk territoriell utvidgning var absolut nödvändig och att territoriella eftergifter var otänkbara.³⁸ Israelerna höll fast vid en föreställning om ”absolut säkerhet” (i Kissingers mening) som under åren skulle tvinga in dem i en rad militära katastrofer, mest påfallande 1982 års ”intrång” i Libanon, som förmodades vara några veckor men kom att hålla på i nästan två decennier.³⁹ Och en gravt förvanskad bild av Israels arabiska grannar odlades i nationens gemensamma tankevärld, baserad på en självuppfyllande profetia om evig fientlighet som drevs på av ett tidlöst hat mot judar.

Denna mentalitet fångades intensivt av Joshua Cohen i romanen *Familjen Netanyahu* från 2021, en påhittad redogörelse för Benzion Netanyahu och hans unga familjs (inklusive en ung Binyamin)

35 Jonathan Masters och Mohammed Aly Sergie, ”The Arab League”, Council on Foreign Relations, 25 maj 2023.

36 Nancy Turck, ”The Middle East: The Arab Boycott of Israel”, *Foreign Affairs*, 1 april 1977.

37 Citeras i *The Oxford Handbook of Contemporary Middle Eastern and North African History*, red Jens Hanssen och Amal N Ghazal, Oxford: Oxford University Press, 2020, s 278.

38 Idith Zertal och Akiva Eldar, *Lords of the Land: The War for Israel's Settlements in the Occupied Territories, 1967–2007*, New York: Nation Books, 2007.

39 Uri Ben-Eliezer, *War Over Peace: One Hundred Years of Israel's Militaristic Nationalism*, Berkeley: University of California Press, 2019.

besök 1960 till en idyllisk amerikansk högskolestad för arbetsintervju på en fakultet.

På ett ställe i boken bedömer en israelisk akademisk kollega pappa Netanyahus arbete, som var forskning om den medeltida judiska historien:

[Det] kommer en punkt i nästan varenda text som han skriver där det framgår att det fenomen han egentligen diskuterar inte är antisemitism i Lorraine under tidig medeltid eller på iberiska halvön under sen medeltid, utan snarare antisemitism i 1900-talets nazistiska Tyskland, och plötsligt blir beskrivningen av hur en speciell tragedi drabbade en speciell diaspora ett hästskt utfall om den judiska Diasporans övergripande tragedi, och hur denna Diaspora måste sluta med att staten Israel grundas – som om historia inte ska beskriva utan föreskriva.

Jag är inte säker på att denna politisering av judars lidande skulle få samma inverkan på den amerikanska akademiska världen som på vår, men i alla miljöer måste ett förknippande av pogromer på korstågens tid med den iberiska inkquisitionen med nazistrieket anses överskrida gränsen för slarviga paralleller, och hävda ett kretslopp i den judiska historien som ligger farligt nära det mystiska.⁴⁰

Det paradoxala resultatet av allt detta blev att ju mäktigare Israel blev, desto mer makt kände landet att det behövde, och ju mer eftergifter det avtvingade sina fiender, desto mer eftergifter krävde det. Jabotinsky hade tillrätt den sionistiska rörelsen att bygga upp sin militära styrka för att omintetgöra sina motståndares angrepp – och Israel blev ganska skickligt på det. Men utan yttre tvång kom landet sig aldrig för att ta till det avslutande steget i Jabotinskys bismarckska program: att till sist sammanjämka sig med den besegrade fienden.

Uttryckt annorlunda kunde inte Israel acceptera ett ”ja” som svar.

I februari 1971 blev Anwar Sadat, den nya presidenten i Egypten, det största och mäktigaste arablandet, den första arabiska ledare som förklarade sig villig att skriva under ett fredsavtal med Israel. Han skulle göra det, sa han, om Israel lovade att dra sig tillbaka från den egyptiska Sinaihalvön och gå med på en förhandlingslösning av Palestinafrågan.

Så småningom betalade sig Sadats enträgenhet att söka en överenskommelse med Israel: med hjälp av Jimmy Carters medling undertecknades 1978 en egyptisk-israelisk fredsöverenskommelse i Camp David – för vilket Sadat delade Nobels fredspris 1978 – och Israel lämnade stegvis, med slut 1982, tillbaka Sinaihalvön.

Men det tog 8 år, ett regionalt krig, en kraftmätning mellan USA och Sovjetunionen som förde världen nära ett kärnvapen-Armageddon, och en spektakulär diplomatisk gest från Sadat – hans häpnadsväckande besök i Jerusalem 1977, som ledde direkt till att han mördades av islamistiska extremister 4 år senare – för att övervinna den israeliska obstruktionspolitiken och förverkliga överenskommelsen mellan Egypten och Israel.

Under 2 år efter sitt initiativ i februari 1971 gjorde Sadat fruktlösa försök att befrämja sitt fredsförslag mot Israels förakftulla avvisande. (På den tiden, skriver den israeliska sociologen Uri Ben-Eliezer, framställes Sadat fortfarande ”i Israel som en okunnig egyptisk bonde och var måltavla för hån.”⁴¹ På våren 1973 hade han beslutat att de diplomatiska möjligheterna var uttömda, och han

40 Joshua Cohen, *The Netanyahu*, New York: New York Review Books, 2021, s 80–81.

41 Ben-Eliezer, *War Over Peace*.

bestämde sig för att gå ut i krig för att återerövra Egyptens förlorade territorium.

Sadat visste att Egypten inte kunde återta områdena genom strider. Hans plan var i grund och botten strategin hos en bråkstake i en bar: kan skulle inleda ett slagsmål med sin starkare motståndare, snabbt få in några bra slag och sedan räkna med att åskådarna – i detta fall USA och Sovjetunionen – klev in och avbröt tumultet innan alltför mycket skada var skedd.⁴² Genom att skapa en kalla krigskris avsåg han att tvinga USA, den enda stormakten med något inflytande över Israel, att dra med sig israelerna till förhandlingsbordet.

Hans briljant genomförda överraskningsanfall den 6 oktober 1973, som i hemlighet hade samordnats med Syrien, fyllde sitt syfte. Det överraskade Israel som var oförberett, och utlöste en förtroendekris vars återverkningar skulle kännas under flera år i hela det israeliska samhället. Det ledde till en konfrontation mellan USA och Sovjetunionen som nästan ledde till en kärnvapenupptrappning. Och det tvingade USA att börja knuffa Israel i riktning mot en uppgörelse.

När den gamle israeliska politikern Shimon Peres i sina memoarer årtionden senare tittade tillbaka på händelseutvecklingen, ville han inte döma sina tidigare kollegors beslut (Han hade varit underordnad minister i regeringen 1971-1973), och skrev försiktigt om de fredsvillkor som Sadat fört fram före kriget: ”Det är svårt att idag bedöma om det vid den tiden hade varit möjligt att sluta fred med Sadat på de villkor som man så småningom kom överens om 5 år senare.”⁴³

Men andra ämbetsmän från denna period har varit mindre förbehållsamma. ”Jag tror verkligen att det var ett historiskt misstag” att avvisa Sadats närmande 1971, skrev Eytan Bentsur, hög medarbetare till dåvarande utrikesministern Abba Eban, i en bedömning som upprepades av många israeliska och amerikanska analytiker. ”Historien kommer att avgöra om man inte missade en möjlighet – som kunde ha förhindrat Yom Kippur-kriget och förebådat freden med Egypten” i Camp David.⁴⁴

”Låt er inte luras av den sluge Sadat”

Om Sadats förslag från 1971 dödades av avvisanden som i tysthet förmedlades i konfidentiella diplomatiska kanaler, så föll det i offentligheten också offer för en djupt rotad själslig reflex i västs diskussion om Mellanöstern: reflexen att tolka varje arabiskt fredsförslag som ett knep som i hemlighet inte har utformats för att uppnå fred utan för att krossa Israel.

Hur ett fredsinstitut ens kan vara ett knep, och vad någon hoppas uppnå genom att tillkännage ett ”påhittat fredsförslag” är frågor utan klara svar. Men än idag har sagan om ”fejkade arabiska fredsinstitut” fortfarande ett hårt psykologiskt grepp om många observatörer i väst och i Israel.

Kort efter att Sadat publicerade sitt erbjudande om fred 1971 varnade exempelvis den diplomatiska historikern A J P Taylor – sin tids mest berömda brittiska historiker – i en tidningskommentar för att den egyptiske ledaren försökte göra en utstuderad fint. ”Låt er inte luras av den sluge Sadat”,

42 Harlan Ullman, ”Winning by losing: Anwar Sadat had visionary strategy for 1973 Yom Kipper War”, United Press International, 4 oktober 2023.

43 Shimon Peres, *Battling for Peace: A Memoir*, New York: Random House 1995, s 291.

44 Citerat i Elie Podeh, *Chances for Peace: Missed Opportunities in the Arab-Israeli Conflict*, Austin: University of Texas Press 2015, s 113.

varnade Taylor.⁴⁵ Den ledtråd som skvallrade om Sadats verkliga avsikter var, enligt forskaren, att han envist krävde att *allt* ockuperat egyptiskt territorium skulle återlämnas, inklusive den strategiskt viktiga staden Sharm el-Sheikh.

Taylor var övertygad om att Sharm el-Sheikh var ”en plats utan användning eller betydelse för Egypten” fränsett sin dominerande ställning Akabavikens mynning. Om Sadat så gärna ville ha tillbaka den, så kunde det bara betyda en sak: han ville egentligen inte ha fred, utan ”vill bara vara i en ställning där han kan strypa Israel igen.”

Historien har förstås inte varit vänlig mot detta antagande. 52 år senare är Sharm el-Sheikh en lyxig hotellstad, juvelen i Egyptens turistindustri. Ett fredsfördrag mellan Egypten och Israel har varit i kraft i mer än fyra decennier och har inte brutits av någondera sidan. Israel är givetvis fortfarande inte strypt.

På detta sätt blev mentaliteten hos Israels publicister i väst alltmer skild från verkligheten, där världshändelser tolkades genom den sionistiska demonologins alltmer förvrängda lins. En ledare 1973 i det som då var den judiska tidning som hade störst spridning i USA, *New York Jewish Week*, är talande. Vid den tidpunkten pågick FN:s fredskonferens för Mellanöstern i Genève, och det hade förekommit en skur av presskommentarer som försiktigt antydde att Sadat kanske trots allt ville ha fred med Israel.

Redaktörerna på *Jewish Week* hade en fråga till så naiva personer: *Hade de inte lärt något från Hitler?*

Arabledarna har sagt till oss att deras mål är ganska begränsade. De säger att de bara vill återfå de territorier som Israel erövrade 1967. Då kommer de att bli nöjda och erkänner Israel för att för evigt leva i fred.

Om Chamberlain och Daladier hade läst ”Mein Kampf” och beaktat dess varningar, så skulle de ha vetat att Hitler dolde sina verkliga mål.

Om de godtrogna redaktörer och statsmän som tror på de arabiska bedyrandena om begränsade krigsmål skulle läsa arabledarnas aldrig förnekade krigsmål nu när de uttrycker återhållsamhet, så skulle de veta att Yom Kippur-kriget och den efterföljande arabiska fredsoffensiven hämtades direkt från förräderiet i München.⁴⁶

Så här i efterhand och med de efterkommandes enorma nedlåtenhet är det alltför lätt att skratta åt denna hysteri. Efter 50 år har juryn förvisso bestämt sig, och vi kan nu med säkerhet säga att inget Tjeckoslovakien i Mellanöstern har fallit offer för den egyptiska arméns bataljoner.

Men precis samma resonemang och retorik används rutinemässigt idag, bara att Anwar Sadats Egypten har ersatts av Hamas som centrum för det hotande Fjärde riket – en drömartad bild av historien där en utbytbar kör av Hitlerliknande araber ”uttrycker återhållsamhet” i ett kusligt Münchenliknande Genève (eller är det ett Genève liknande Oslo?) för att lura godtrogna personer i väst om sina folkmordsavsikter.

45 ”Don’t be fooled by Sadat,’ British historian says”, *Jerusalem Post*, 22 mars 1971.

46 ”Czechoslovakia all over again? Hitler talked just as sweetly as Sadat when it suited him”, *New York Jewish Week*, 22 december 1973.

För att vara rättvisa mot *Jewish Weeks* redaktion bör vi komma ihåg att Sadat – vars helgonlika minne som fredsmäklare idag hedras av alla i det officiella Washington, från Vita husets flitiga talsskrivare till flaggprydda tölpar i kongressen – rutinmässigt hängav sig åt hätska antisemitiska skällsord av en sort som aldrig hörs från Hamas' högsta ledare idag.

I ett tal 1972 kallade han judarna för ”en nation av lögnare och förrädare, komplottmakare, ett folk som har fötts för förräderier”, och sa att ”det mest stortade som profeten Muhammed gjorde var att driva ut dem från hela den arabiska halvön.”⁴⁷ För fullständighets skull lovade han att han ”aldrig skulle föra direkta förhandlingar” med judarna. (Men det gjorde han.)

Inte heller tvekade Sadat att i ord åkalla krossandet av Israel när det passade honom. Han gjorde det rutinmässigt, inklusive i ett tal 1971 till sitt härskande Arabiska socialistiska enhetsparti – bara fyra månader efter sitt fredsinitiativ i februari 1971 – där han förklarade att det arabiska folkets kamp mot den ”sionistiska invasionen” skulle fortsätta i generationer, även efter att ”vårt ockuperade land har återupprättats”.

Det fanns två motsatta sätt att tolka den här sortens retorik från Sadat. Å ena sidan var det den hållning som redaktörerna på den engelskspråkiga *Jerusalem Post* – en skrift som var slav under sagan om den arabiska fredsbluffen – som glatt förkunnade att Sadats tal hade ”slitit masken av fredssökaren och visat krigshetsarens verkliga ansikte”. Hans fredsinitiativ från fyra månader tidigare hade därmed avslöjats som ”överlagt bluffmakeri”.⁴⁸

Men hur visste redaktörerna att det var fredsförslaget från februari som var en bluff och inte krigshotet i juni? Och om fredsförslaget var ”överlagt bluffmakeri”, varför skulle Sadat avslöja sin egen överlagda bluff? Teorin om arabiska fredsbluffar har alltid haft denna tendens att köra ner i ett logiskt dike.

En alternativ tolkning går att hitta i en rivaliserande israelisk tidning, *Al HaMishmar*, organ för det lilla yttersta vänsterpartiet Mapam, som föreslog en mycket mer trovärdig förklaring till Sadats krigsretorik. Tidningen påpekade helt enkelt att hans tal hade varit ett valtal som hölls vid en partikonferens. Det mest sannolika, hävdade tidningen – i den klarsynta *Realpolitikens* skeptiska anda – är att det bara hade varit lite valkampanjande.

Al HaMishmar hade förstås rätt och *Jerusalem Post* fel. Sadats fredsförslag var inte bluffmakeri, och teorin om Sadats fredsbluff var felaktig.

Men ännu viktigare är att det var *motsatsen* som var sann.

Minns att Sadats ståndpunkt var att han var beredd att sluta fred med Israel, men bara på villkor att Israel drog sig tillbaka från de ockuperade områdena och godtog en rättvis lösning på Palestinafrågan. Till den arabiska publiken lovade han om och om igen att han alltid skulle insistera på båda – att han aldrig skulle sänka sig till något så skändligt, så förrädiskt, som att sluta en separat fred med Israel som underlät att ta itu med de lidande palestiniernas svåra belägenhet.⁴⁹

47 Alex Rose, ”Muslim Antisemitism Before Israel”, *Journal for the Study of Antisemitism* 5, nr 1 2013.

48 ”Egypt Head Says Unite to Destroy”, *Austin Statesman*, 11 juni 1971.

49 Henry Tanner, ”Sadat Vows to Back a Palestinian State and Israeli Pullout”, *New York Times*, 28 december 1977.

Men i slutändan var det precis det han gjorde. När han i Camp David 1978 inte kunde tvinga ur Israel några betydande eftergifter om Palestinafrågan, så kapitulerade han för den övermäktiga styrkan i Israels järnmur och skrev under en överenskommelse som återupprättade Egyptens förlorade territorium men bara erbjöd en gest, ett fikonlöv, till palestinierna. (Överenskommelsen lovade att Egypten och Israel skulle fortsätta att förhandla om palestinskt "självstyre" under israelisk överhöghet. Den lilla rännil av formella förhandlingar som följde sinade som förväntat snabbt ut.)

Att Egypten, den starkaste arabiska staten, hoppade av den arabiska koalitionen var en historisk katastrof för den palestinska rörelsen, som den enligt många förmenande aldrig har hämtat sig från.

Vilket betyder, att om Sadat verkligen hade hyst några mörka tankar i bakhuvudet när han lade fram sitt fredsförslag 1971, så bestod de inte av en hemlig plan att krossa den judiska staten, som Taylor och den amerikanska judiska pressen, och en kavalkad av vetande och ovetande propagandister från *Det bästa till Meet the Press*' plattformar, felaktigt tillkännagav.

Det Sadat i själva verket dolde var sin skamliga beredvillighet att tolerera ett nederlag för palestiniernas sak.

Därför kom det sig att Menachem Begin, 30 år efter att han förkunnade: "Precis som i Deir Yassin kommer vi överallt att angripa och förgöra fienden", och Sadat, sju år efter att ha kungjort att han "aldrig skulle föra direkta förhandlingar" med Israel, utan sträva efter dess "fullständiga krossande", kunde stå tillsammans på Vita husets grasmatta och varmt skaka händer medan en strålande Jimmy Carter tittade på.

Det var *Realpolitik* i praktiken.

"Lögnens och förräderiets språk"

Vid denna tidpunkt var den man som skulle bli den drivande kraften bakom skapandet av Hamas – en 43 år gammal förlamad Gazabo vid namn Ahmed Yassin – på väg mot ett häpnadsväckande politiskt uppsving.

Vid tiden för Camp David-avtalet rörde sig politiken i det av Israel ockuperade Gaza runt två poler. Till vänster fanns en grupp av styrkor som samlades runt läkaren och den tidigare kommunisten Haidar Abdel-Shafi och hans lokalavdelning av Palestinska Röda halvmånen. Bland dem fanns feministen och arbetarledaren Yusra al-Barbari från Allmänna palestinska kvinnoförbundet; Fayez Abu Rahmeh från Gazas Domstolsförbund, som hjälpte politiska fångar i Gaza; och Mousa Saba, ledare för Gazas lokalavdelning av YMCA (KFUM), som stod som värld för sommarläger och seminarier för palestinier från alla trosriktningar. Abdel-Shafi var med och grundade Palestinska befrielseorganisationen (PLO) på 1960-talet, och var tidigt förespråkare för en tvåstatslösning där en självständig palestinsk stat skulle samexistera jämte Israel.

Den andra polen var koncentrerad runt Gaza-avdelningen av Muslimska brödrskapet, som hade grundats 1946. Yassin, en religiös skollärare med svag röst som hade förlamats vid en sportolycka som barn, anslöt sig tidigt till brödrskapet, och började på 1960-talet dra till sig en hängiven lokal

anhängarskara till sina karismatiska lekmanpredikningar.

I slutet av 1960-talet var det lokala brödrskapet på tillbakagång, och hade bara några dussin medlemmar. Men under 1970-talet skulle Yassin och hans gäng inleda en energisk organiseringskampanj, vars institutionella uttryck var det de kallade ”Mujama al-Islamiya” (islamiska ”centrat” eller ”kollektivet”), ett nätverk av religiösa skolor, samlingslokaler, daghem och liknande.

Under hela detta institutionsbyggande höll sig Yassin och hans anhängare strikt borta från Israel-fientligt våld – eller överhuvudtaget all sorts nationalistisk agitation. En fransk forskare på arabisk kultur och författare till en auktoritativ historia om Gaza, Jean-Pierre Filiu, skriver att Yassin ”höll fast vid brödrskapets moraliserande linje som satte andlig väckelse framför aktiv kamp”. Enligt Yassins uppfattning ”hade palestinierna förlorat Palestina på grund av att de inte var tillräckligt muslimska – det var bara genom att återvända till källorna till sin tro och sina dagliga plikter som muslimer som de till sist skulle kunna återta sin mark och sina rättigheter.”⁵⁰

Med en talande politisk gest deltog den israeliska militärguvernören i Gaza på invigningsceremonin för moskén Jura al-Shams, Mujamas centrala knutpunkt och huvudattraktion. Så sent som 1986 kunde en israelisk guvernör i Gaza, general Yitzhak Segev, förklara att Israel gav ”ekonomisk hjälp till islamska grupper via moskéer och religiösa skolor för att hjälpa till att skapa en kraft som kan ta ställning mot vänsterkrafterna som stöder PLO.”⁵¹

Ibland orsakade dessa förbindelser anklagelser från PLO-anhängare att Yassin och hans män var israelernas marionetter eller drängar. Men islamisternas underförstådda icke-aggressionspakt med ockupanten var inte resultatet av manipulationer. Det återspeglade sammanfallande intressen – ett uttryck för *Realpolitik* från båda sidor.⁵²

Det som verkligen drev Yassin och hans anhängare var deras vision om ”islamisering underifrån”: att skapa ett samhälle där varje individ kunde välja att vara en god muslim och vara omgiven av institutioner som skulle ge näring åt detta val. Det var kärnan i Muslimska brödrskapets ideologi överallt, och precis som den amerikanska religiösa högern var deras representanter väldigt anpassningsbara i fråga om de medel med vilka de skulle befrämja den. Amerikanska fundamentalister kan omväxlande bränna Beatlesskivor och stöda kristna rockfestivaler, bygga jättekyrkor i förorter eller predika med långt hår på hippiemöten. Gazas islamister skulle komma att förhålla sig lika flexibelt till sitt uppdrag.

På 1970- och 1980-talet karakteriserades Mujamas livsuppfattning av ett häftigt avvisande av all politik (”lögnens och förräderiets språk” tyckte de om att säga) till förmån för prioriteringar som familj, utbildning och en återgång till traditionella seder och bruk.⁵³

Härav följde islamisternas orubblighet om att avstå från den nationella kampen – ett val som hade den extra fördelen att skydda deras projekt från att besväras av de israeliska militärmyndigheterna.

50 Jean-Pierre Filiu, *Gaza: A History*, New York: Oxford University Press, 2014.

51 Citerat i Graham Usher, *Dispatches From Palestine: The Rise and Fall of the Oslo Peace Process*, London: Pluto Press, 1999, s 19.

52 Jean-Pierre Filiu, ”The Origins of Hamas: Militant Legacy or Israeli Tool?”, *Journal of Palestine Studies* 41, nr 3 2012.

53 Filiu, *Gaza: A History*.

Mujamas män var inte främmande för att använda våld mot andra palestinier för att uppnå sina mål: i ett ögonblick av övermod under vågen av arabiskt ogillande mot Sadats fredsfördrag, försökte Yassins styrkor utmana den lokala vänstern – ”kommunisterna”, ”ateisterna”, som de föraktfullt kallade sina vänsterrivaler – genom att ställa upp med en kandidat mot Abdel-Shafi vid valen till ordförande för Röda halvmånen.

När den islamistiska kandidaten led en jordskreds förlust ”uttryckte flera hundra islamistiska demonstranter den 7 januari 1980 sin ilska genom att plundra Röda halvmånens kontor, innan de drog vidare till kaféer, biografier och barer i stadens centrum”, rapporter Filiu. (Den israeliska armén avstod talande nog från att ingripa.) På 1980-talet skulle Gaza bli scenen för en illvillig och ibland våldsamt kampanj av islamisterna för att påtvinga kvinnor ”anständiga” kläder.

Det var först efter att den första intifadan bröt ut i slutet av 1987 – ett spontant och massivt folkligt uppror som PLO:s kadrer snabbt tog ledningen över – som Yassin avvisade sina oeniga anhängares invändningar och tog ett strategiskt beslut att ansluta sig till kampen mot Israel.

Under explosionen av masstrejker och bojkotter, stenkastande demonstranter och sammandrabbningar med israeliska soldater såg Mujamas män åt vilket håll vinden blåste. De hade en vara att sälja, och det var uppenbart vad deras marknad ville ha. I motsats till allt de hade predikat under det föregående decenniet började de ge ut anonyma flygblad som uppmanade de troende att göra motstånd mot ockupationen. Inom kort började de underteckna flygbladen med ”Islamska motståndsrörelsen”, vars arabiska initialer blir ”Hamas”.

Nästan över en natt omvandlade sig Gazas ökänt tysta religiösa höger, som palestinska nationalisterna en gång hade hånat och fördömt för att vänta ut kampen mot Israel, till en väpnad gerilla.

När Osloavtalet undertecknades 1993 hade de blivit osannolika fanbärare för en kompromisslös palestinsk nationalism.

Arafat erkänner sig besegrad

Om ceremonin vid undertecknandet av Osloavtalet 1993 såg ut som en ny uppsättning av den tidigare handskakningen på Vita husets gräsmatta – en nyproduktion av en gammal pjäs med Yassir Arafat och Yitzhak Rabin i Sadats och Begins roller, och Billy Clinton i rollen som den nye Jimmy Carter – så var det inte den enda likheten mellan Camp David och Oslo.

Båda överenskommelserna var bieffekter av Israels medfödda oförmåga att acceptera ett ”ja” som svar.

Om ”ja” i Egyptens fall kom 1971, då Sadat för första gången angav sin villighet att erkänna Israel, så gav Yassir Arafats PLO sitt ”ja” första gången i december 1973, just innan fredskonferensen i Genève, då Arafat skickade ett hemligt meddelande till Washington:

Palestinas befrielseorganisation strävar på intet sätt efter att krossa Israel, utan accepterar dess existens som en suverän stat. PLO:s främsta mål vid Genèvekonferensen kommer att bli att skapa en palestinsk av den ”palestinska delen av Jordandalen” [dvs. Västbanken och östra

Jerusalem] plus Gaza.⁵⁴

Men Arafats privata uttalande ledde inte till någon förändring av PLO:s formella, offentliga ståndpunkt: officiellt var gruppen, med orden i PLO:s stadgar från 1968, fortfarande fast beslutet att ”göra slut på sionismen i Palestina”.

Orsaken till denna motsägelse härrör från det faktum att ”erkänna Israel” innebar något helt annat för palestinierna än vad det hade gjort för Egypten.

Sadats fredsinitiativ hade föreslagit ett erkännande av Israel i utbyte mot ett fullständigt återupprätande av Egyptens territoriella integritet. För palestinierna var tvärtom ett erkännande av Israel *i sig själv* liktydigt med att ge bort 78% av sitt hemlands territorium. Det som för Egypten bara hade varit en förödmjukande politisk eftergift till en regional militär rival, var för palestinierna att avstå något existentiellt.

Arafat trodde att de palestinska massorna trots det skulle stöda en sådan uppoffring – men bara som en del av en historisk kompromiss där ett erkännande av förlusten av 78% av Palestina skulle kompenseras genom försäkringar att de återstående 22% skulle bli en palestinsk stat.

Han antog därför något som kan kallas hans ”amerikanska strategi”. Under de efterföljande 15 åren jagade Arafat efter en dialog med USA, i förhoppning om att göra en uppgörelse: i utbyte mot ett formellt åtagande från PLO att erkänna Israel skulle Washington offentligt åta sig att arbeta för en palestinsk stat och sätta nödvändigt tryck på Israel.

PLO-ledaren argumenterade för denna idé för alla amerikaner som ville lyssna. I ett samtal med en amerikansk senator på besök i Beirut 1976, sa Arafat ”att han innan han kunde erkänna Israels rätt att existera som en självständig stat måste ha något att visa upp för sitt folk”, sa en rapport från USA:s ambassad till utrikesdepartementets högkvarter i Washington. ”Detta något skulle kunna vara att Israel drar sig tillbaka ’några kilometer’ i Gazaremsan och på Västbanken”, och att en FN-styrka tar kontroll över det territorium som de lämnar.

Israel agerade snabbt för att omintetgöra Arafats strategi. 1975 tvingade de fram ett undertecknat avtalsmemorandum från utrikesminister Henry Kissinger där han lovade att USA inte skulle ”förhandla med Palestinas befrielseorganisation så länge Palestinas befrielseorganisation inte erkänner Israels rätt att existera”. Genom att göra PLO:s erkännande av Israel till en *förutsättning* för samtal med USA, uteslöt överenskommelsen alla scenarier där ett erkännande kan ges i *utbyte* mot amerikanska åtaganden.

Kissinger hade inga betänkligheter att underteckna bort sin möjlighet att tala med PLO. Han var övertygad om att sådana samtal inte kunde leda till något – inte på grund av att palestinierna var avvisande, utan för att *israelerna* var det. ”Så fort [PLO] befinner sig i fredsprocessen”, sa han till ett möte med amerikanska ambassadörer i Mellanöstern i juni 1976, ”så kommer de att ta upp alla de frågor som israelerna inte kan hantera” – frågor om Västbanken, Gaza och östra Jerusalem.⁵⁵

54 Citeras i Khaled Elgindy, *Blind Spot: America and the Palestinians, From Balfour to Trump*, Washington: Brookings Institution Press, 2019.

55 Citeras i Elgindy, *Blind Spot*.

Enligt Kissinger gjorde alla som var dumma nog att tro att en amerikansk regering kan använda sitt inflytande för att tvinga Israel att gå med på dessa frågor felet att ”totalt underskatta vad som krävs för ta sig an [den israeliska] lobbyen. De kommer aldrig fram till frågan, man måste strida om tio andra frågor – din trovärdighet, allting.” Kort sagt: ”Vi kan inte fixa PLO:s minimikrav, varför då tala med dem?”⁵⁶

Så fort Kissingers memorandum var undertecknat började Israels fixare och propagandister arbeta med att omvandla det från enbart ett informellt avtal mellan utrikesministrar till en helig inrikespolitisk symbol som varje ambitiös amerikansk politiker måste knäböja inför. Under valet 1980 försökte alla de fyra kandidaterna – Ted Kennedy, Jimmy Carter, John Anderson och Ronald Reagan – bjuda över varandra i fördömanden av PLO och löften att inte tala med dem.

Den här gången måste den ideologiska jukeboxen vridas upp till max: det räckte inte att framställa PLO som en grupp som *för närvarande* avvisade Israels existens (som om något kunde fungera som argument *för* amerikanska kontakter med gruppen – för att försöka övertyga den att byta ståndpunkt).

Istället måste PLO beskrivas som *oförmögen* att acceptera Israels existens, eller överhuvudtaget samexistera med judar. Med dåtidens populära ord, som upprepades eller citerades i oändlighet av påstått sakliga nyhetsorganisationer som Associated Press eller *New York Times*, var PLO en organisation som var ”bunden till ett löfte att ödelägga Israel”. Eller som författaren till *Exodus*, Leon Uris – den amerikanska sionismens Homeros, skald och arkemytolog – uttryckte det i ett öppet brev 1976: PLO var ”emotionellt och i grunden bunden till att utrota den judiska existensen i Mellanöstern”.

Höga amerikanska tjänstemän tvingades rituellt upprepa denna saga – att PLO var ute efter att krossa Israel – trots att de själva visste att det inte var sant. ”Vi måste överväga parternas ståndpunkt”, sa Jimmy Carters utrikesminister Edmund Muskie i juni 1980, i ett försvar av USA:s alltmer isolerade hållning att gå mot att ta med PLO i fredssamtalen, ”och PLO:s ståndpunkt är att de inte är intresserade av en förhandlingslösning med Israel. De är bara intresserade av att utrota Israel.”⁵⁷

Samtidigt hade CIA privat sagt till utrikesdepartementet att PLO, långt från att vägra erkänna Israel, diskuterade internt vad de skulle kräva i utbyte mot ett erkännande: ”Trots ansträngningar från Fatah-moderata [som Arafat] att övertala resten av [PLO:s] ledarskap att en dialog med USA för med sig tillräckliga långsiktiga fördelar för att rättfärdiga [ett erkännande av Israel], så är PLO:s ledning till stor del övertygad om att den måste kräva mer än bara samtal med USA innan de överger det de betraktar som sitt enda viktiga ’kort’ under förhandlingsprocessen.”⁵⁸

Precis som A J P Taylors dagdrömmier om Anwar Sadat, har de bedömningar av PLO som var förhärskande under denna period åldrats dåligt. Långt från att visa sig ”emotionellt och i grunden

56 Samtalsmemorandum, US Office of the Historian, Foreign Relations of the United States XXVI, Arab-Israeli Dispute, 1974–1976, Dokument 290, 22 juni 1976; Document 292, 7 augusti 1976.

57 Don Shannon, ”Muskie Rules Out PLO Role Unless It Shifts Policy”, *Los Angeles Times*, 14 juni 1980.

58 Central Intelligence Agency Intelligence Information Cable, US Office of the Historian, Foreign Relations of the United States VIII, Arab-Israeli Dispute, januari 1977 – augusti 1978, Dokument 97, 20 augusti 1977.

bunden till att utrota den judiska existensen i Mellanöstern”, inte bara erkänner PLO idag Israel, utan de har också en ledare, Mahmoud Abbas, vars politik av ”säkerhetssamordning” med ockupationsmyndigheterna anses vara så outhärlig för den israeliska armén att landets lobbyister och diplomater periodvis måste påminna de förvirrade högerrepublikanerna att de faktiskt vill att USA ska fortsätta att finansiera de palestinska säkerhetsstyrkorna.⁵⁹

Abbas, vars eviga eftergifter till Israel har gjort honom politiskt ovidkommande inom sitt eget folk, har ägnat det senaste decenniet åt att tiggas om att NATO ska ockupera Västbanken – ett märkligt sätt att gripa sig an att ”utrota den judiska existensen i Mellanöstern”.⁶⁰

1988 gav Arafat till sist upp. Under landsflykten i Tunisien efter att PLO på ett blodigt sätt hade kastats ut från Libanon, pressade han Palestinska nationella rådet (PNC) att ensidigt erkänna Israel utan några försäkringar om att åtgärder för en palestinsk stat var förestående. I sina memoarer sammanfattade dåvarande utrikesministern George Schultz glatt händelsen så här: ”Arafat erkände sig till sist besegrad.”⁶¹

Äntligen hade Israel fått ”ja” från palestinierna, undertecknat, bevitnat och protokollfört. Men det fick ingen som helst effekt på varken USA:s eller Israels inställning till Palestinas status som stat.

Mer än 30 år senare ligger det palestinska beslutet från 1988 – som krävde fred mellan ett Israel på 78% av landet och en palestinsk stat på 22% – fortfarande kvar som erbjudande på bordet, ett erbjudande som ingen israelisk regering någonsin har sagt sig vilja röra.

Om Arafat hade stannat där, skulle palestinierna diplomatiskt sett ha haft en så gynnsam ställning som förväntat med tanke på omständigheterna.

Istället gjorde han ett tragiskt, historiskt misstag. Han gick längre än ”ja”.

Rädd för att åsidosättas under den nervösa diplomatin i Mellanöstern efter Gulfkriget, godkände Arafat 1992 hemliga inofficiella samtal i Oslo med representanter för Yitzhak Rabins nyvalda israeliska regering, och under dessa gick han med eftergifter som, när de offentliggjordes, möttes av vrede och misstro av de flesta uppmärksamma palestinska observatörer.

I Osloavtalet bekräftade Arafat inte bara på nytt PLO:s erkännande av Israel utan något ömsesidigt israeliskt erkännande av Palestinas status som stat – eller ens omnämnande av *möjligheten* att bli en stat – han gick också med på att Israel fick veto över Palestinas status som stat (”PLO ... tillkännager att alla olösta frågor avseende ett permanent status ska lösas i förhandlingar”).

Arafat inte bara avsåg användning av våld mot Israel – ensidigt, utan något i gengäld – och gick med på att å Israels vägnar kväsa motståndet mot ockupationen, utan han gjorde det också utan några löften från ockupanterna att sluta konfiskera palestinsk mark för att utvidga judiska bosättningar, vägar eller militäranläggningar.

Den palestinsk-amerikanske historikern Rashid Khalidi har kallat Arafats åtgärd ”ett rungande,

59 Jonathan Broder, ”Israel: The Ties That Bind”, *Congressional Quarterly*, 15 oktober 2011.

60 Thomas L. Friedman, ”Abbas’s NATO Proposal”, *New York Times*, 2 februari 2014.

61 George Shultz, *Turmoil and Triumph: My Years as Secretary of State*, New York: Simon and Schuster, 2010.

historiskt misstag med allvarliga konsekvenser för det palestinska folket.”⁶² Edward Said betecknade det som ”en palestinsk kapitulation, ett palestinskt Versailles”.⁶³ Haidar Abdel-Shafi, som ledde den officiella palestinska delegationen till de USA-stödda fredssamtalen efter Gulfkriget, fördömde avtalet och dess ”fruktansvärda offer”, och kallade det ”i sig själv ett tecken på den förfärliga oreda som palestinierna befinner sig”.⁶⁴ Den palestinska nationalpoeten och författaren till 1988 års Självständighetsförklaring, Mahmoud Darwish, avgick i protest från PLO:s ledning.

Ett av de mest underskattade faktumen med Osloavtalet, som ovanstående citat vittnar om, är att det bland de mest våldsamma palestinska kritikerna inte bara fanns motståndare till tvåstatslösningen, utan också ytterst engagerade och långvariga anhängare till den – som Khalidi, Said, Darwish eller Shafi, som så tidigt som i början av 1970-talet hade vidtagit det som då var en isolerad åtgärd att uppmana palestinierna att foga sig i utslaget från 1948.

Sanning och konsekvens

”Vi drog lärdom av Oslo”, sa Khaled Meshaal, den Qatarbaserade ledaren för Hamas’ utländska politbyrå, till en reporter från den franska dagstidningen *Le Figaro* i slutet av december. ”1993 erkände Arafat Israel, som inte gav honom något i gengäld.”⁶⁵

Han ställde Arafats misstag mot det som han framställde som Hamas’ sluga balansakt. 2017 antog gruppen en ny stadga – ett projekt som Meshaal personligen stod i spetsen för – som anammade en tvåstatslösning och tog bort det antisemitiska språket och den apokalyptiska krigiskheten i det ursprungliga grundningsuttalandet från 1988.⁶⁶

Men den gjorde det underströk han, ”utan att nämna om Hamas skulle erkänna Israel”.

Meshaal ”hävdar att när ’tiden är inne’ – det vill säga när en palestinsk stat skapas – kommer vi att studera frågan om att erkänna Israel”, rapporterade *Le Figaro*. ”Men eftersom inte alla i Hamas är överens, vill han inte gå längre.”

Hamas’ högsta politiska ledning har ägnat åren innan 7 oktober åt att försöka positionera Hamas som en respektabel diplomatisk samtalspart, som en dag skulle lyckas där Arafat hade misslyckats få till stånd ett palestinskt statsstatus. Allt det rasade ihop med vidrigheterna den 7 oktober, och gjorde observatörer förbryllade över vad som hände och varför.

Nästan omedelbart mumlades det bland diplomater, journalister och ämbetsmän från underrättelse-tjänsten om någon sorts splittring i Hamas. Men bara undantagsvis konstaterades det så rättframt som av Hugh Lovatt, en expert på palestinsk politik vid Europeiska rådet för utrikesrelationer, som uppges ha sagt i slutet av oktober: ”Det brutala våld som Hamas har använt mot israeliska civila utgör ett maktövertagande av radikaler i den militära delen, som har tagit kontrollen över politiska

62 Rashid Khalidi, *The Hundred Years’ War on Palestine: A History of Settler Colonialism and Resistance, 1917–2017*, New York: Metropolitan Books, 2020.

63 Edward Said, ”The Morning After”, *London Review of Books* 15, nr 20 (1993).

64 Haydar ‘Abd al-Shafi, ”The Oslo Agreement: An Interview With Haydar ‘Abd al-Shafi”, *Journal of Palestine Studies* 23, nr 1 (1993).

65 Georges Malbrunot, ”Comment le Hamas a organisé dans le plus grand secret son attaque contre Israël”, *Le Figaro*, 26 december 2023.

66 Patrick Wintour, ”Hamas presents new charter accepting a Palestine based on 1967 borders”, *Guardian*, 1 maj 2017.

moderater som förespråkade dialog och kompromisser.”⁶⁷

Under de senaste månaderna har fler detaljer dykt upp.

I en rapport i december till det Israelvänliga Washington Institute for Near East Policy, skrev Ehud Yaari, israelisk specialist på arabisk politik med nära band till landets säkerhetsetablissemang, om ”Ökande inre spänningar mellan Hamasledare”, och åberopade ”omfattande privata samtal med många regionala källor”.

”De exakta detaljerna om attacken [7 oktober]”, rapporterade Yaari, ”verkar ha kommit som en fullständig överraskning för [Hamas’ ordförande Ismail] Haniyeh och resten av ledningen i utlandet”.⁶⁸

Bara en ”kärngrupp av befälhavare” hade varit inblandade i den detaljerade planeringen av 7 oktober, rapporterade Yaari. Bland dem fanns Hamas’ starke man i Gaza, Yahya Sinwar, plus två höga befälhavare för den militära flygeln (känd som Izz ad-Din al-Qassambrigaderna), varav en är Sinwars bror Mohammed.

Det var denna grupp, hävdar Yaari, som i sista minuten förde in nya order – att ”mörda så många civila som möjligt, ta gisslan och förstöra israeliska städer” – i stridsplanen. Planen undanhölls Hamas’ befälhavare på plats ”till några få timmar innan operationen”. (Operationen 7 oktober var en gemensam aktion som genomfördes av en koalition av styrkor från ett antal olika palestinska väpnade fraktioner, inte bara Hamas.)

”Attackens omfattning och brutalitet fick kritik från ledare [för Hamas] i utlandet”, skrev Yaari, av vilka några i ”privata samtal ... skarpt fördömde Sinwars ’storhetsvansinne’ och sökande efter storslagenhet”.

Förändringarna av stridsplanen i sista minuten kan förklara de överraskande skillnaderna i offrens vittnesmål om angriparnas uppträdande. I en artikel i *Haaretz* i december berättade en invånare på kibbutzen Nahal Oz, Lishay Idan, om sin familjs svåra prövningar, och berättade om hur ”mycket märkliga saker hände” i Nahal Oz.⁶⁹

”En terrorist som bar kamouflage och grön huvudbindel och såg ut som om han hade befälet, sa till gisslan att han var från Hamas’ militära del och att den inte skadar civila. ’De sa att de bara letade efter soldater och inte ville skada kvinnor och barn’, sa Idan.” Även om extremt brutala handlingar begicks mot civila av andra angripare i området, förklarade hon, så uppträdde dessa speciella krigare annorlunda.

”Det är inte lätt för mig att säga detta”, avslutade hon, ”men det verkar som om de celler som kom till vår kibbutz var mer fokuserade ... I vissa fall tog de hänsyn till humanitära överväganden.” De ”gav oss en filt och kuddar och sa till oss att söva barnen”, och när hennes barn behövde få mat,

67 ”A big trap for Israel: why the Hamas attack was so savage (and what’s behind it)”, CE Noticias Financieras English, 31 oktober 2023.

68 Ehud Yaari och Matthew Levitt, ”Growing Internal Tensions Between Hamas Leaders”, Washington Institute for Near East Policy, 21 december 2023.

69 Shany Littman, ”You Start Thinking, Will They Kill the Girls First, or Kill Me First and Then Them?”, *Haaretz*, 3 december 2023.

”bad de mig att skriva ner exakt var [en flaska med modersmjölksersättning] fanns i huset” intill. ”Lishay skrev ner det på hebreiska”, förtäljer artikeln, ”terroristerna använde Googles översättning, och så gick de iväg.”

Några få andra offer för 7 oktober har återgett liknande motstridiga vittnesmål.

För närvarande är höga Hamasledare indragna i intensiva ”dagen efter”-diskussioner med motparter från Mahmoud Abbas’ Fatahparti om framtidsutsikten av en nationell enhetsöverenskommelse – möjligen inklusive det sedan länge omdiskuterade scenariot där Hamas går med i PLO, det palestinska folkets erkända internationella representativa organ.

Enligt Yaari ökar dessa samtal sprickan mellan Sinwar och resten av Hamas’ ledning:

När rapporter om dessa samtal nådde Sinwar, sa han till Haniyeh att han betraktar detta beteende som ”skandalöst”, krävde att alla kontakter med PLO och oliktankande fraktioner i Fatah skulle avbrytas och att inga överläggningar eller uttalanden om ”morgonen efter” äger rum innan man har nått en permanent vapenvila.

Men ledarskapet i utlandet har ignorerat Sinwars direktiv.⁷⁰

En källa som talade med *Le Figaro* – en kunnig ”bemärkt person från Gaza” – gick ännu längre och hävdade att ”Israel inte är de enda som vill att [Sinwar] ska förlora. Hans vänner i den politiska delen i Qatar och qatarierna själva skulle inte bli olyckliga om han dödades av Israel.”

I en annan värld – en värld där Israel föredrog fred framför erövringar – skulle man tänka sig att en tvivelaktig Bismarckliknande ledare i Jerusalem bevakade dessa intriger som en schackspelare, konspirerade för att splittra Hamas, isolera de oförsonliga och sluta ett avtal med en palestinsk nationell enhetsfront.

Eller man kanske kunde tänka sig att en internationell medlare dök upp och föreslog en överenskommelse där Israel skulle dra sig tillbaka till 1967 års gränser i utbyte mot att, låt oss säga, Hamas går med på att förstöra tunnlar i Gaza under FN:s övervakning.

Skulle Hamas gå med på en sådan plan? Vem vet? Men det är lätt att gissa hur Netanyahu skulle svara.

För ett årtionde sedan skickade utrikesminister John Kerry en grupp militära rådgivare till Jerusalem för att utarbeta en plan som skulle kunna tillfredsställa Israels säkerhetsintressen i händelse av en fredsöverenskommelse med palestinierna och ett israeliskt tillbakadragande från Västbanken.

Netanyahu vägrade låta sina generaler samarbeta med de amerikanska besökarna.

”Ni förstår vad en amerikansk säkerhetsplan som är acceptabel för oss betyder?”, frågade Netanyahu sin försvarsminister. ”Då kommer vi att bli tvungna att börja tala om gränser.”⁷¹

Sådana är konsekvenserna av Israels decennielånga sökande efter *Lebensraum*. Avskräckta av tanken på säkerhet utan erövringar, livrädda för att ”tala om gränser” och omgivet av fiender som de

70 Yaari och Levitt, ”Growing Internal Tensions Between Hamas Leaders.”

71 Citeras i Ben Caspit, *The Netanyahu Years*, New York: Thomas Dunne, 2017, s 478.

själv har skapat, har ett trängt Israel slutligen frikännt sig från sin sista moraliska förpliktelse. Det känner sig inte längre tvunget att acceptera sina grannars fysiska existens. Oavsett vad som händer sedan, så kommer Israel att dela ansvaret med sina medbrottslingar.